

2

114395

Dato for:

VQ's

Møter med Hitler
desember 1939

Sett i relasjon til Hitlers
orde om å arbeide
Stüdie NORD.

*Hermann Bucher
"Norge mellom England og Tyskland"*

den tyske marine vil bli fullstendig hindret i sin ocean- og Nordsjø-krigføring. Også Føreren betegnet Norges besettelse ved England som utålelig. Øverstbefalende for marinen viste derpå til at besettelsen av støttepunkter på Norges kyst ved Tyskland naturligvis ville fremkalle kraftige engelske motforholdsregler for å stanse malmtransporten fra Narvik, og at derved en skarp overvannskrigføring på den norske kyst ville bli følgen, og som den tyske marine i det lange løp ikke ville kunne klare. Dette er et svakt punkt ved besettelsen.

Føreren overveiet om han personlig skulle tale med Quisling for å få inntrykk av ham. Han ville først ennå en gang forhøre seg med riksleder Rosenberg, da denne hadde kjent Quisling i lengre tid. Øverstbefalende for marinen foreslår: Hvis Føreren får et godt inntrykk, skulle OKW få tillatelse til å treffe avtale om planer for forberedelse og gjennomføring av besettelsen

- a) ved fredelige midler — d.v.s. at Wehrmacht blir tilkalt av Norge — eller
 - b) med makt
- 2) Øverstbefalende for marinen tilråder (vedr. Russland—Finnland-konflikten. Forf. anm.).
Føreren er enig i begge punkter.

Raeder.

Hitler har på grunnlag av Raeders foredrag den 16. og 18. desember 1939 tatt imot Quisling og Hagelin.⁶⁾ Et dokument vedr. disse samtaler har det ikke lyktes å skaffe til veie. Allerede den 14. desember har Hitler gitt ordre om å utarbeide en «Studie Nord».⁷⁾ Der er følgelig et hull nettopp i det dokumentariske grunnlag for disse dagers viktigste samtaler. Likevel foreligger der en beretning fra Scheidt,⁸⁾ der ved krigens begynnelse som frivillig hadde sluttet seg til sin avdeling og etter ordre fra Hitlers sjefadjutant var kalt inn til forhandlingene av denne. Scheidts beretning utgjør i sin saklige fremstilling en verdifull supplerings av de fore-

⁶⁾ IMT, bd. III, s. 310.
⁷⁾ Hubatsch s. 25.
⁸⁾ Brev til meg av 31. 1. 1955.

liggende dokumentariske utsagn om disse dages hendinger.

Foruten begge nordmennene og Scheidt var også ambassadør Hewel⁹⁾ — som ikke uttalte seg — til stede. Grunnen til hans innkallelse er ikke kjent. Rosenberg var syk og deltok ikke. Quisling foredrog sine tanker på sitt langsomme tysk og med den bekjente ettertenksomhet. Han var ikke på noe vis en motstander av England og beklaget dypt den utbrudte krig. Han var heller ikke noen nasjonalsosialist, men venn av Tyskland og bygger på dette i kampen mot bolsjevismen. Det av England i Norge drevne stemningsfeltog var, etter hans mening en forberedelse av britisk-strategiske hensikter i Skandinavia. Den russisk-finske krig vekke en bølge av sympati for det lille land og dermed forbundet en stemning mot Tyskland, som i verdens øyne ved å tolerere det russiske overfall hadde vist sitt sanne Europa-fiendtlige ansikt. Det nøye kjennskap til forholdene i Norge og i Skandinavia i det hele tatt øket Quislings bekymringer.

Den omstendighet at den norske regjering gikk av veien for et nytt stortingsvalg, som i henhold til grunnloven skulle foretas, den engelsk-vennlige innstilling hos bestemmende norske politikere og de vellykkede engelske propaganda-forholdsregler i Norge, gjorde ham bekymret med hensyn til varetagelse av de norske interesser. Han var leder av et radikalt nasjonalt parti, som til de marxistiske og liberale makt-haveres store misnøye i sentret for sine politiske krav stiller styrkelse av rustningene og forsvarsberedskap for å motsette seg ethvert forsøk på nøytralitetsbrudd. For å nå dette mål så han slik stillingen var og i betraktning av tidens trykk bare den utvei at han og hans parti overtar makten, og derfor omgikkes han med tanken om et statskup. Den moralske berettigelse for dette så han i den ulovlige forlengelse¹⁰⁾ av stortingsperioden og i den omstendighet at, såvidt ham bekjent, grunnsetningen for Norges nøytralitet var truet ved de nåværende makthaveres holdning. Skjønt hans parti var lite-

⁹⁾ Erklært død, etter meddelelse fra Auswärtiges Amt.
¹⁰⁾ Skodvin fra «Instituttet for Norsk Forskning», har overfor meg bestridt ulovligheten av forlengelsen.

jet-Russlands hemmelige allierte og som den der hadde den egentlige skyld for Finnlands ulykke, mens vestmaktene samtidig lovt Finland militær hjelp, som alene kunne påfølge over Norge og Sverige. Muligheten av en av Storbritannia påtenkt besettelse av Norge og kanskje også av Sverige for praktisk å fullføre blokaden av Stortyskland i Nordsjøen og navnlig også å oppnå bekvemme flystøttepunkter mot Tyskland — begynte å avtegne seg under foregivende av en uegenlyttig Finlandshjelp og med det mål å dra også nordstatene inn i et militært oppgjør mot Stortyskland. Gjennom sin representant i Tyskland underrettet Quisling kontoret (das Amt) om disse nye muligheter som viste seg i den politiske horisont.

Den i Norge alltid mer merkbare virksomhet fra de allierte foranlediget da Quisling til atter å komme til Tyskland og muntlig gi uttrykk for sine bekymringer. Han ble mottatt av riksleder Rosenberg i den første tredjedel av desember måned, og utviklet atter sin tankegang for ham. I fast overbevisning om at en ærlig nøytral oppførsel i den store konflikt i lengden ville bli gjort umulig for de små nasjoner, og i fast tro på Stortysklands seier i dette også ideologiske oppgjør, anså Quisling det for sin plikt, støttet av en liten men determinert minoritet, å binde Norges skjebne til Stortysklands, som var et nytt kraftsentrum for et nordisk-germansk livsfelleskap. At hans modige gruppe utgjorde det eneste tyskvennlige parti, var oss bekjent. Tillike hadde hans representant i Tyskland, Hagelin, formidlet en samtale mellom Quisling og storadmiral Ræder, som fant sted på samme tid. I et foredrag for Føreren ledet riksleder Rosenberg enda en gang samtalen over på Norge og påpekte særlig dettes betydning hvis englenderne, for å skjerpe blokaden og under påskudd av angivelig hjelp til Finland, ville skride til en av den norske regjering tålt besettelse av Norge. Også storadmiral Ræder var på grunn av sin samtale med Quisling og på sin anmodning tilsagt til Føreren. Som resultat av disse skritt ble Quisling den 16. og atter den 18. desember mottatt av Føreren til personlig informasjon. I denne samtale betonte Føreren flere ganger at en fullstendig nøytral holdning av Norge og også hele Skandinavia politisk ville være ham kjærest. Han hadde ikke til hensikt å utvide krigsskueplassene for å trekke også andre nasjoner inn i konflikten. Men hvis man fra fiendtlig side forberedte en utvidelse av krigen med det for øye å gjennomføre en videre avsnøring og truing av Det stortyske rike, da ville han naturligvis se seg nødt til å væpne seg mot en

slik framferd. For å skaffe en motvekt mot den tiltagende fiendtlige propaganda-virksomhet lovt da Føreren Quisling en finansiell understøttelse av hans på den storgermanske tanke hvilende bevegelse. Den militære bearbeidelse av de nå opptatte spørsmål ble overdradd den militære «Sonderstab» (særstab), som tilstilte Quisling særlige oppgaver og innhentet hans meninger (bilag nr. 29). Den politiske bearbeidelse skulle riksleder Rosenberg overta, de finansielle utgifter skulle utenriksministeriet bestride, hvorunder riksutenriksministeren stadig skulle bli informert av det utenrikspolitiske kontor. Opprettholdelsen av forbindelsen med Quisling ble overdratt til Amtsleiter Scheidt, som i løpet av den videre utvikling ble tildelt marineattachéen i Oslo, korvettkaptein Schreiber. Det ble beordret å holde hele saken strengt hemmelig.

I januar fant derpå sted en samtale mellom riksleder Rosenberg og riksutenriksminister von Ribbentrop, under hvilken det ble avgjort at det for det første skulle stilles ferdig til understøttelse for Quisling 200 000 gullmark i valuta. Disse skulle bli brakt til Oslo i 2 rater av forbindingsmannen Scheidt og gitt over til Quisling dersteds. I utenriksministeriet ble bare geheimeråd von Grundherr gjort bekjent med den inngåtte overenskomst (bilag nr. 3).

Som det framgår av de vedliggende notiser skjerpedes de av Quisling særlig via hans tiltitsmann og representant i Tyskland, Hagelin viderefordrede meldinger om muligheten av en aktiv inngripen av Vestmaktene i Norge med den norske regjeringens toleranse. Disse av Quislings tillitsmenn stadig nøyere begrunnede meddelelser sto stadig i en viss motsetning til den tyske legasjon i Oslo's oppfatning, som bygde på den daværende norske regjering Nygaardsvolds nøytralitetsvilje og var overbevist om denne regjeringens forsvarsberedte nøytralitetshensikt. Det var også utenriksministeriets oppfatning som det framgikk av et vedliggende notat av 8. jan. om en samtale mellom Amtsleiter Scheidt og geheimeråd von Grundherr (bilag 8). Spesielt lyktes det Quislings representant i Tyskland, Hagelin, om hvem ingen i Norge visste at han sto i den intimeste forbindelse med Quisling, å få fotfeste i regjeringen Nygaardsvolds krets og høre regjeringsmedlemmenes usminkede mening, da de seg imellom bar seg ad som et svorent norsk-anglophilt selskap.

I notatet av 13. jan. gjengir han en oppfatning, som to norske ministre hadde uttalt til ham, og som nettopp kulminerte med at Tyskland allerede hadde tapt krigen, og at Norge allerede på grunn av sin store handelsflate

*Liddell Hart:
Den annen verdenskrig*

ramme de skandinaviske folk dersom deres land ble gjort til en slagmark.)

Men storparten av kabinettet hadde fremdeles sterke betenkeligheter ved å krenke Norges nøytralitet. Tross alle Churchills anstrengelser ble prosjektet foreløpig ikke godkjent. De gav imidlertid den militære sjefnemnd bemyndigelse til å «planlegge en landgangsstyrke til Narvik» – som var endepunktet for jernbanelinjen til malmfeltene i Gällivare i Nord-Sverige og videre til Finland. Det erklærte formålet med en slik ekspedisjon var å hjelpe Finland, men det underliggende og viktigste formålet var å dominere de svenske malmfeltene.

Samme måned kom en betydningsfull og dyster gjest til Berlin fra Norge: Vidkun Quisling, tidligere forsvarsminister og nå leder for det lille-norske nazipartiet som nært sterke sympatier for Tyskland. Han møtte admiral Raeder og understreket faren for at britene snart kunne komme til å okkupere Norge. Han bad om penger og hjelp til å organisere et kupp for å styrte den norske regjering, og hevdet at en rekke ledende norske offiserer var villige til å støtte ham. Så snart Quisling hadde fått makten, ville han be om tysk proteksjon av Norge og dermed komme en britisk innmarsj i forkjøpet.

Raeder overtalte Hitler til å ta imot Quisling personlig, og de møttes den 16. og 18. desember. Referatene av deres samtaler viser at Hitler sa at «han ville foretrekke at Norge og det øvrige Skandinavia forble fullstendig nøytralt», fordi han ikke ønsket «å utvide krigsskueplassen». Quisling ble lovet pengehjelp og fikk forsikring om at spørsmålet om militær støtte ville bli overveid.

Likevel viser den tyske marinestabs krigs dagbok den 13. januar 1940, altså nesten en måned etter Quislings besøk, at de fremdeles mente at «den gunstigste løsning ville være at Norges nøytralitet ble opprettholdt», selv om de var blitt meget engstelige for at «England aktet å okkupere Norge med den norske regjeringens stilltiende samtykke».*

Hva skjedde på den andre siden? Den 15. januar sendte den franske øverstkommanderende, general Gamelin, en note til statsminister Daladier om betydningen av å åpne en ny krigsskueplass i Skandinavia. Han la også frem en plan for en alliert landgang i Petsamo i Nord-Finland, kombinert med «besettelse av havner og flyplasser på Norges vestkyst». Planen tok videre sikte på «en utvidelse av operasjonene til Sverige og okkupasjon av jernmalmsgruvene i Gällivare».

En kringkastingstale av Churchill, som oppfordret de nøytrale til å gjøre felles sak med vestmaktene i kampen mot Hitler, bidrog naturlig nok til å øke tyskernes frykt.¹ De hadde nå all mulig grunn til å regne med at de allierte forberedte en aksjon.

* De forskjellige tyske kilder som ble tilgjengelige etter krigen, er på ingen måte entydige når det gjelder ønskeligheten av å bevare Norges nøytralitet eller av å okkupere Norge. Tyskernes første stabsplanlegging av en mulig operasjon mot Norge ble satt i gang allerede under Quislings opphold i Berlin. I januar var dette utkastet ferdig og hadde sirkulert i våpengrenene under betegnelsen «Studie N» (N for Nord).

¹ I en kringkastingstale den 20. januar viste Winston Churchill til de allierte sjø-

Dette er en d... han gav sine mil... planer for en in... staben møttes for

Samme dag tr... ledsaget av Chur... av en «hjelpesty... og en noe mind... villige» for å m... hersket uenighet... lain understreket... ved å velge Narv... Det skulle være... Finland. I diskus... besluttet at styrke

En skjebnesvar... Altmark, som ha... av britiske jagere... Churchill sendte... H.M.S. Cossack... redde fangene. D... men kunne ikke g... passive tilskuere t... gisk mot denne k... av britene.**

Hitler betrakte... lyset, og følte seg... – ikke minst for... og fordi Quisling... på forhånd». Ette

stridskrefters seierrik... av ubåtangrep med... situasjonsoversikt sa... jeg har nevnt – og... plikt... og stod sam... skap?» (Into Battle... stort oppstyr. Pressen... å avvise forslaget, o... talelser bare var uttryk

* Petsamo var på... via Norge og Sverige

** Den britiske... Men Altmark var på... heter han hadde på... ulovlige radiostasjon... opplysninger. De to... og gjeldende folkere... makt.